
Gebiedsproces: Integraal waterproject

Merkske

Actielijst

Versie 1 22/1/2019

1. Inleiding

Om uitvoering te geven aan de gebiedspecifieke visie, doelstellingen en acties van de Vlaamse en Nederlandse stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021, én aan de doelstellingsnota van het Integraal Waterproject Merkske vastgesteld door de projectgroep op 7/12/2017 werd een concrete actielijst met de projectpartners opgesteld.

De acties hebben betrekking op waterkwaliteit en waterkwantiteitsaspecten en werden verzameld tijdens het overleg van 7/12/2017. De actielijst werd verder uitgefilterd tijdens het overleg van de projectgroep op 1/3/2018. De afgeklopte acties uit het overleg van 1/3/2018 werden opgenomen in dit document.

De acties spelen voornamelijk in op het reduceren van de huidige drukken (menselijke invloed) en bevorderen van gewenste condities ter ondersteuning van een gezonde fauna en flora voor het beektype van het Merkske. Er wordt gestreefd naar specifieke abiotische normen en drempelwaarden. De analyse van het beekstelsel is hierin een leidraad. Door het nemen van acties wordt gewerkt in de richting van de ecologische doelen van de KRW en het integraal waterproject Merkske.

Acties → Drukken → Abiotiek beekstelsel → Ecologische interactie → Biologische kwaliteit → beoordeling via kwaliteitsIndex (KRW)

Door de complexiteit van ecosystemen met talrijke interacties tussen soorten en hun biotische en abiotische omgeving is het momenteel niet mogelijk om een inschatting te maken naar de effecten van acties en op de doelafstand tot de biologische normen. Omwille van die reden en om te kunnen inspelen op veranderende situaties en voortschrijdend inzicht wordt voorliggend actieprogramma **als een dynamisch document** beschouwd.

Het actielijst van het integraal waterproject Merkske bestaat uit concrete acties die uitvoerbaar of op te starten zijn op korte termijn (2018-2019), middellange termijn (2020-2021) en lange termijn na 2022. De voortgang van de acties zal periodiek (minstens 1x/jaar) teruggekoppeld worden in de projectgroep IWP Merkske. Het is niet de bedoeling om de detailuitwerking van specifieke acties in de ruime projectgroep te bespreken. De initiatiefnemers engageren zich voor uitvoering van hun acties (of minstens onderzoek naar uitvoering) en organiseren hiertoe het noodzakelijke overleg met de relevante betrokkenen. De onderstaande kaart geeft een overzicht van de (potentiële) locaties van de (inrichtings)maatregelen.

2. Actielijst Integraal waterproject Merkske

nr actie	titel	waterloop	initiatiefnemer(s)	betrokkenen	2018-2019	2020-2021	2022-2027	bijkomende informatie
	Planvorming en onderzoeken							
1	Opstellen monitoringsplan voor meting waterpeilen	Merkske, Marksken, Noordermark	Waterschap / provincie Antwerpen	Wateringen	x			Er wordt een monitoringsplan opgesteld om waterpeilen te meten voorafgaand en na uitvoering van (nog nader te bepalen) maatregelen, zoals inbreng beekhout,... Deze actie is dus gekoppeld met acties 1, 8-10 Het waterschap, de provincie Antwerpen en Staatsbosbeheer leveren huidige meetgegevens aan en bekijken samen met partners, waar aanvullende meetpunten nuttig kunnen zijn.
2	Uitwerken van een gedetailleerd grensoverschrijdend grondwatermodel voor het Merkske	Merkske, Marksken, Noordermark	Waterschap	VMM, provincie, wateringen, aanliggende terreineigenaren (SBB / ANB / Natuurpunt), particulieren	x			Modellering en monitoring (actie5) kadert in uitgebreid vooronderzoek naar de effecten van mogelijke maatregelen op de omgeving. Dit omvat ook onderzoek naar de mogelijkheden om de Natte Natuurparel 't Merkske (NL) te vernatten door het verhogen van het beekpeil
3	Onderzoek naar Waterbuffering rond Hoogstratensebaan inrichtingen voor hoogwater	Merkske	Provincie Antwerpen / Waterschap	Wateringen	x			Mogelijk dat waterbuffering rond de Hoogstratensebaan de ervaren wateroverlast langs de Noordermark kan verminderen. De provincie Antwerpen en/of het waterschap brengen de huidige waterberging in beeld, bekijken mogelijkheden voor extra waterberging en de mogelijke effecten van de huidige en extra waterberging.
4	Bijkomend onderzoek naar bronnen van nutriënten: concentraties zijlopen, detecties puntbronnen,...	Merkske, Markske, Noordermark	VMM, Waterschap brabantse Delta		x			Bijkomend onderzoek naar nutriëntenconcentraties en vrachten van zijwaterlopen helpt probleemgebieden (en eventueel vervuilingbronnen) te identificeren teneinde acties effectiever en efficiënter uit te voeren.
5	Opstellen beheerplan bestrijding exoten	Merkske, Markske, Noordermark	prov Antwerpen, Waterschap Brabantse Delta, watering BenedenMark en Watering Oostelijke Mark		x			Afspraken en afstemming gebeurt tussen het beheeroverleg van de waterbeheerders voor het Merkske. Indien nood aan een bredere campagne met terreinbeheerders, gemeente en eventueel particulieren zullen afspraken opgeschaald worden naar de projectgroep. Ook de oprichting van een meldpunt kan indien nodig dan afgesproken worden.

	Grondverwerving en/of gebruikswijziging						
6	Aankoop landbouwgrond binnen Natuurnetwerk Brabant (NL) of particulier natuurbeheer	Merkske, Marksken, Noordermark	waterschap en staatsbosbeheer	particulieren, Groen Ontwikkelfonds Brabant, ZLTO, ANLb	x		<p>Gesprekken met particuliere grondeigenaren binnen het Natuurnetwerk Brabant (NL) voor de aankoop van landbouwgrond (o.a. aan monding Noordermark) of de realisatie van particulier natuurbeheer in Nederland. Het "Groen Ontwikkelfonds Brabant" stelt subsidies beschikbaar voor particulieren en agrariërs om zelf natuur te realiseren op hun gronden. Natuur in Nederland hoeft dus niet altijd door Staatsbosbeheer ontwikkeld te worden, maar kan ook door andere grondeigenaren langs het Merkske gerealiseerd te worden. Zowel binnen als buiten de Ecologische Hoofdstructuur bestaat de mogelijkheid om aan particulier natuurbeheer te doen. Agrariërs worden benaderd of ze gebruik willen maken van een subsidieregeling voor 10 meter mestvrijzone of akkerranden beheer.</p>
7	Landbouwenclave "in de laars van Baarle Hertog" uitruilen, zodat die landbouw in het beekdal wordt omgezet in natuur en de landbouwers een geschiktere locatie krijgen toebedeeld	Merkske	Provincie Antwerpen, Kempens Landschap, Natuurpunt	particulieren, VLM	x		<p>In "de laars van Baarle Hertog" komt nog 11 ha landbouw voor, waarvan 5 ha in het beekdal ligt. Door deze landbouwgrond uit te ruilen met landbouwpercelen buiten het beekdal vermindert de landbouwinvloed op 't Merkske en kan de beek en het beekdal natuurlijker beheerd worden. Er ontstaat dan een aaneengesloten natuurgebied in het beekdal van 't Merkske van de Halsche Beemden tot de monding van de Noordermark. Het betreft percelen in het Vlaams Ecologisch Netwerk. In ruil verkrijgt de landbouwer betere grond uit de vallei. De VLM kan evt de aankoop en uitruil faciliteren.</p> <p>De provincie Antwerpen benadert in eerste instantie de grondeigenaren om de interesse voor uitruil of verkoop te polsen en bekijkt met Kempens Landschap en Natuurpunt de financierings- en subsidiemogelijkheden voor grondaankoop; Indien uitruil van landbouwgrond "in de laars van Baarle Hertog" niet mogelijk is, dan kan een vrijwillige beheerovereenkomst een oplossing zijn.</p>
	Communicatie						

8	Aangelanden langs de Noordermark betrekken bij het waterbeheer	Noordermark	provincie Antwerpen	particulieren, waterschap,	x		Door boeren langs de Noordermark meer te betrekken bij het waterbeheer van 't Merkske kan een beter wederzijds begrip ontstaan en kan het beheer beter afgestemd worden.
9	Bredere communicatie voor beter begrip landbouw/natuur/waterbeheer	Merkske, Marksken, Noordermark	waterschap / bekkensecr Maasbekken	projectgroep	x		Het bekkensecretariaat/waterschap ontwikkelt een brede en gefaseerde communicatie over het IWP Merkske. Dit om correct te informeren over doelstellingen, proces, en bepaalde topics en acties op termijn.
Uitvoering van maatregelen Fys-chem waterkwaliteit							
10	Aanleg RWA - riool tussen centrum Zondereigen en de Noordermark		Baarle-Hertog	VMM			Doel is om fase 3 van het goedgekeurd subsidiedossier te realiseren. Dit leidt tot gescheiden stelsel in Zondereigen tot aan de Noordermark, waardoor overstort aan de KWZI minder zal werken.
11	Aanpak lozingssituatie RWZI Zondereigen	Noordermark	Aquafin	VMM, Merksplas			KWZI Zondereigen (500IE) heeft een significant negatief effect op de Noordermark, omwille van ontbreken van een nutriëntenverwijdering. De oplossing is ofwel een renovatie ofwel de doorvoer van de vuilvracht RWZI Merksplas (zoals de bovengemeentelijk dossier 23170 nu gedefinieerd is). De vuilvracht sluit dan aan op het geplande project 22627 (Steenweg op Weelde).
12	Aanleg Collector Hal (22621)	Merkske	Aquafin, Hoogstraten	Hydrosan, VMM			Aanleg riolering in Hal. Subsidie-aanvraag gemeente is ingediend; Goedkeuring GIP na opdracht Aquafin van het bovengemeentelijk dossier.
13	Aanleg IBA's Hoogstraten fase 1	Merkske	Hoogstraten		x		Uitbouw van alle IBA in Hoogstraten. Afstroomgebied Merkske valt in fase 1, met uitvoering in 1e helft 2018
14	Verder afkoppeling van de strafinstelling Wortel Kolonie	Staaqueuvelse Loop, Merkske	Regie der Gebouwen	Hoogstraten, PIDPA, Bekkensecr. Maas		x	Het hemelwater en rioolwater van de strafinstelling wordt deels gemengd via een KWZI afgevoerd naar de Staaqueuvelse Loop. Door het hemelwater en rioolwater volledig te scheiden kan de volledige vuilvracht aangesloten worden op riolering naar RWZI Hoogstraten. Stad Hoogstraten volgt het dossier bij de instelling op.

15	Herstructurering site boerderij Wortel kolonie: verdere afkoppeling, opheffen lozingspunt naar Staakheuvelse Loop	Staakheuvelse Loop	Hoogstraten, Kempens Landschap		x		
16	Opvolgen gemeentelijk en bovengemeentelijk rioleringsprojecten in het gebied		vmm	rioolbeheerders			Opvolgen van lopende rioleringsprojecten (GIP en OP) en nazicht van nog niet opgedragen rioleringsprojecten (bv 13014-1399, 1314-140, 13040-202, 13023-120)
17	Aanleg bufferzones in en langs waterlopen: betreft zowel helofytenfilters in grachten/waterlopen als oeverstroken	Merkske, Noordermark, Markske, incl zijwaterlopen en perceelgrachten	waterbeheerders, landelijke raad?,	particuliere eigenaars, VLM, Bekkenssect Maas, Boerenbond,.	x		De actie omvat reductie van diffuse nutriëntenverontreiniging door enerzijds helofytenmoerassen aan te leggen en anderzijds oeverstroken te creëren bij percelen in landbouwgebruik. Door de benedenlopen van sloten uit agrarisch gebied te verbreden, kan een helofytenfilter ontstaan waarin fosfaatrijk sediment achterblijft en waar ('s zomers) enige denitrificatie optreedt. Dit zou ook in combinatie met ontvangende parallelgrachten kunnen. De verschillende waterbeheerders onderzoeken de mogelijkheden om "hun" waterlopen te voorzien van een helofytenfilter. Vraag aan de sector is om actief mee te denken voor dergelijke ingrepen op perceelgrachten en mogelijkheden tot oeverstroken langs waterlopen te bekijken. Oeverstroken kunnen immers bufferend werken. Er zijn mogelijkheden voor een win-win met de landbouw door o.a. (biomassa productie, agroforestry...) naast de klassieke beheerovereenkomsten van VLM. Bij aanleg dient ook beheer in overweging genomen te worden.
18	Structurele aanpak situatie erfsappen (sensibilisering, werkbare oplossingen aanbieden maatregelen uitvoeren,...)	Merkske, Marksken, Noordermark	landbouwsector, gemeentes, VLM,...	CVBB, VMM, waterschap, ZLTO,	x		Uit terreinonderzoek van VMM blijkt afspoeling van erfsappen (oa. silosappen) vaak te leiden tot ernstige waterverontreiniging. Vooral bij landbouwbedrijven met open sleuven is dit problematisch. Een gerichte, proactieve en constructieve aanpak is in eerste instantie nodig om probleem te duiden en oplossingen uit te werken, bv met terreinbezoeken, erfemmissiescans, praktijkvoorbeelden,... In Nederland is bv een webtool gecreëerd (www.agriwijzer.nl), waarmee de landbouwers zelf aan de slag kunnen.

19	Opvolgen NO3 op MAP - meetpunten en waterloop intensiever opvolgen indien rood MAP - meetpunt	Kromvenloop, Merkske,...	CVBB		x			CVBB werkt volgt nitraatconcentraties van MAP - meetpunten op en werkt actief rond overschrijdende MAP meetpunten
20	Landbouwers bemestingsadvies geven indien aan bepaalde voorwaarden voldaan zijn.	Merkske, Markske, Noordermark	CVBB		X			Landbouwers buiten waterkwaliteitsgroepen kunnen het CVBB contacteren voor advies (enkel indien aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan).
21	Handhaving: omgevingsvergunning, afstandsregels tot waterlopen, particuliere lozingsituatie,...		AMI, gemeentes, VLM, waterbeheerders					Zowel vanuit het mestbeleid, waterbeleid en vergunningenbeleid bestaat regelgeving ter bescherming van het watersysteem. Voor handhavingsaspecten zijn diverse handhavende instanties: Afdeling Milieu-inspectie (Klasse 1, bedrijven, gemeente (klasse 2 bedrijven (bv <200 runderen), VLM-mestbank, waterbeheerders,... betrokken. Er wordt van de diverse organisaties verwacht om constructief en consequent op te treden bij inbreuken. In NL is waterschap Brabantse Delta het bevoegd gezag voor toezicht en handhaving als het gaat om risico's op een mogelijk waterverontreiniging vanuit bemesting, spuiten, erfsappen of lozingen.
Uitvoering van maatregelen waterkwaliteit en beekstructuur								
22	Waterconservering en -berging in landbouwgebied vergroten	Merkske, Marksken, Noordermark, zijwaterlopen	Landelijke raad	particulieren, lokale waterbeheerders, boerenebond, bekkensecr. Maasbekken	x			Water kan vastgehouden worden onder het maaiveld en geborgen worden in de grachten langs de agrarische percelen, dmv stuwtjen, klassieke drainage om te bouwen tot peilgestuurde drainage, verhogen koolstof in bodem,.... Landbouwers nemen hierbij zelf stuwpeil beheer in handen.
23	Verminderen van droogtegevoeligheid van landbouwgrond	Merkske, Marksken, zijwaterlopen	ZLTO	particulieren, waterschap BD,	x			De ZLTO stimuleert agrariërs om meer koolstof in de bodem te brengen en slootbodems (van droogvallende sloten) te verondiepen. Op die manier wordt meer regenwater vastgehouden en worden landbouwgronden minder droogtegevoelig. Evt subsidie via Deltaplan hoge zandgronden

24	Aanplant bomen langs de beken	Merkske, Marksken, Noordermark	Waterschap en provincie Antwerpen	Aanliggende grondeigenaren	x			Bomen langs de beken aanplanten, na het uitvoeren van vooronderzoek naar geschikte locaties. Dit kan actieve aanplant zijn door waterbeheerders na goedkeuring van de aanliggende eigenaar maar ook aanplant door de aangelanden zelf. In functie van beschaduwing gebeurt aanplant bij voorkeur op zuidover. Er dient rekening gehouden te worden met het beheer van de waterloop.
25	Inbreng van beekhout	Merkske, Marksken	Waterschap en provincie Antwerpen	Provincie Antwerpen, Wateringen, aanliggende grondeigenaren	x			Het inbrengen van beekhout in 't Merkske en het Marksken na monitoring (vastleggen nul-situatie), (model)onderzoek en overleg met betrokkenen op locaties waar dit geen wateroverlast naar de (landbouw)omgeving veroorzaakt.
26	Experiment zandsuppletie	Merkske, Marksken	Waterschap en provincie Antwerpen	Provincie Antwerpen, Wateringen, aanliggende grondeigenaren		x		In eerste instantie onderzoek naar naar de mogelijkheden om actief zand in 't Merkske en/of het Marksken in te brengen en na overleg met de betrokkenen het realiseren van zandsuppletie. Eerste stap zou kunnen zijn om het waterpeil tijdelijk kunstmatig te stuwen om zo experimenteel de effecten op de omgeving te kunnen onderzoeken.
27	Verminderen van het maaionderhoud	Merkske, Marksken	Waterschap en provincie Antwerpen	wateringen, aanliggende terreineigenaren (SBB / ANB / Natuurpunt), particulieren	x			Onderzoek naar de mogelijkheden om minder maaionderhoud uit te voeren in delen van 't Merkske en Marksken en na overleg met de betrokkenen het aanpassen van het maaionderhoud.
28	Ecologische verbindingzone realiseren langs Schouwloop	Schouwloop (bovenloop Markske)	Waterschap/gemeente Baarle Nassau	Baarle Nassau, Baarle-Hertog, prov Antwerpen		x		Het betreft het realiseren van een ecologische verbinding tussen kerngebieden. De inrichting bestaat over het algemeen uit een 25 meter brede strook parallel de waterloop bestaande uit een natte zone (flauwe oever) en een droge zone (bloemrijk grasland) met hierin een aantal poelen. Deze inrichting draagt mede ook bij aan waterberging en waterkwaliteit.

Overzichtsk kaart van de (potentiële) locaties van de (inrichtings)maatregelen

